

Sumari

A tall de justificació.....	5
I. El descobriment polític (1916-1936).....	9
Els primers anys de la seva vida	9
Una inquietud política naixent	14
Atrinxerat enmig dels Fets d'Octubre.....	19
II. Guerra, camps de concentració i exili (1936-1948)	31
Organitzat amb Estat Català per aturar el cop	31
Sense privilegis, soldat ras al front d'Albacete	35
El pare, empresonat pels franquistes.....	41
Reclusió als camps de concentració de Sant Cebrià de Rosselló i d'Agde.....	46
Amb la resistència francesa al Réseau Maurice Alibi.....	57
Una incipient vida familiar a la Catalunya Nord.....	58
III. Trenta anys i un dia (1948-1978).....	69
Retorn a casa.....	69
A la feina, a compte i risc	77
Les comarques de Ponent dins del «valle del Ebro»?	83
El primer en la lluita unitària antifranquista.....	86
De l'Assemblea de Catalunya a l'Assemblea de les Terres de Lleida.....	95
La Diada del 1972 i el ressorgiment de l'FNC	98
Detingut amb les mans tacades de tinta.....	106
Per les llibertats catalanes.....	109

IV. A contrapeu (1979-1995).....	115
Nova etapa professional.....	115
L'aposta per la via electoral independentista	117
Encarant la darrera etapa vital.....	124
Un compromís inequívoc amb la solidaritat.....	128
De reconeixements, els justos	136
Annexos	151
Annex 1. «Josep Estrada i Fabregat. Un altre company caigut», publicat a <i>Opinions. Butlletí Interior del Front Nacional de Catalunya</i> , 20 (Perpinyà, 11 de setembre de 1945)	151
Annex 2. «El Franquisme, el món i nosaltres», publicat a <i>Opinions. Butlletí Interior del Front Nacional de Catalunya</i> , 24 (Perpinyà, 17 d'octubre de 1945).....	153
Annex 3. «La conflictivitat i les reivindicacions de les Terres de Lleida», dins de l'acte: «Les llibertats Catalanes». Co- operativa Agrícola Pràctica Els Pagesos.....	156
Annex 4. «Carta al meu estimat net Jordi Aixalà Culleré»	160
Annex 5. Llista d'adhesions recollides per Josep Maria Alba per l'atorgament de la Creu de Sant Jordi a Joan Culleré i Ibars	166
Annex 6. «A Joan Culleré, amb motiu de la Creu de Sant Jordi».....	167
Fonts consultades	169
Bibliografia	169
Arxius i fons documentals.....	170
Persones entrevistades o que han respost un qüestionari...	170

A tall de justificació

D'aparença física fràgil i escardalena, però de conviccions fermes i insubornables, Joan Culleré va ser, manllevant terminologia aristotèlica, un autèntic «animal polític».

El concepte *zônn politikón*, emprat pel filòsof per distingir entre les dissemblants dimensions de l'animal i de l'home, que atorga al primer en exclusiva la dimensió social i afegeix al segon la capacitat de relacionar-se políticament, de crear societats i d'organitzar-hi la vida, ens va com anell al dit per esbossar la dimensió d'un activista polític que creia profundament en la realització dels individus dins de la societat i en la vida comunitària com a base per a l'educació, a diferència dels comportaments atribuïts a les bèsties i als déus.

La tesi pren més cos si tenim en compte que el grec considerava que només els homes i les dones estan dotats de la capacitat lingüística; de discutir i posar-se d'acord amb el que és just i el que no, el que convé i el que és perjudicial; i que aquesta capacitat només té funció i ús adequats en la convivència política. I és precisament en el camp de la convivència, de l'escolta activa i del contrast i confrontació de parers des de la fermesa en les pròpies posicions polítiques, on val a dir que Joan Culleré i Ibars va basar la seva conducta i la relació amb el seu propi món, el de l'activisme resistent.

En aquest sentit, el compromís polític de Joan Culleré és, malauradament, d'una raresa notable; tant per les vicissituds travessades, com per la fidelitat als seus principis rectora —la independència, la justícia social i els valors republicans— i per la longevitat dels anys

de dedicació a la lluita per guanyar-los: forjat en el tram final de l'etapa republicana, fou combatent a primera línia de front durant la Guerra Civil de 1936-1939, resistí al llarg de nou anys la reclusió i els treballs forçats en camps de concentració, va passar a l'exili a l'Estat francès i al llarg de quasi trenta anys més va moure's en la resistència clandestina antifranquista a l'interior del país, i també, a desgrat dels desmemoriats, va mantenir-se fidel quan s'esdevingué la mutació del règim i al llarg del parlamentarisme monàrquic.

Home de fermes conviccions i amb un elevat sentit de la lleialtat —cap als companys i cap al projecte polític a parts iguals—, amb l'adveniment i l'entronització d'allò que coneixem com el «règim del 78», lluny de sucumbir als cants de sirena dels partits que emergeixen com a garants de l'autonomisme en qualitat de nou *statu quo* polític i econòmic i que, precisament, mancats com estan de legitimitat històrica en el combat contra el franquisme es dediquen a captar persones significades en la lluita per les llibertats i la democràcia, Joan Culleré es manté fidel com el primer dia al projecte rupturista. Un projecte, l'independentista, que amb l'arribada de l'autonomisme i la consolidació de la monarquia entra en crisi i veu com bona part dels seus quadres polítics abandonen el vaixell que, ple de fuites i amb rumb erràtic, navega d'esma a contracorrent. Joan Culleré, però, enfront de l'adversitat de les circumstàncies, fa un pas endavant i lluny de prioritzar una sortida personal que li garanteixi una còmoda vida de parlamentari i el pertinent reconeixement públic per uns més que merescuts mèrits en el combat contra el franquisme, assumeix les més altes responsabilitats dins del partit troncal de l'independentisme —no remunerades, cal tenir-ho present— i es consagra a allò que en termes futbolístics es coneix com a *one club man*: home d'un sol club. Home de l'FNC (Front Nacional de Catalunya), en aquest cas.

Estirant el símil, és com si el xiquet del juvenil que havia debutat defensant la samarreta del primer equip envoltat de titans, que s'havia bregat jugant abnegadament en totes les posicions que li són requerides —militant de base, membre del Consell Nacional, del

Consell Executiu Ampliat, vicepresident i, finalment, president—, ara, en l'edat madura, quan té l'oportunitat de fer el salt a un gran club i signar un contracte professional, decideix mantenir-se fidel a la samarreta i a l'escut que ha lluit al llarg d'unes quantes dècades i entoma, honorat, la capitania del més modest dels equips.

Es diu aviat, però sis dècades de combat polític a primera línia defensant el projecte rupturista és una trajectòria política a l'abast d'uns pocs escollits. Potser per això també la figura de Joan Culleré traspasa els límits de les pròpies sigles, essent reconegut per propis i estranys com un activista que avantposava la lluita i els avenços polítics col·lectius per davant dels càlculs i guanys partidistes. Com un militant representatiu no tan sols d'un projecte polític o d'un corpus ideològic concrets, sinó també de la lluita del conjunt de l'oposició democràtica contra la falsa pau dels cementiris i les presons del franquisme.

En aquesta aproximació biogràfica tardana que veu la llum tot just quan es compleixen vint-i-cinc anys de la mort de Joan Culleré (1916-1995) i vuitanta del naixement de l'FNC (1940-2020), el lector hi descobrirà el recorregut vital i polític d'un «homenot» que va viure i prendre part en els esdeveniments més transcendents que van canviar aquest racó de món el passat segle xx. Un activista de silueta menuda però d'immensa talla moral al qual potser alguns recorden encara traginant amunt i avall una vella maleta de pell, una eina de treball tan pròpia dels agents comercials com dels contrabandistes d'idees, les seves dues principals dedicacions.

Lleida, setembre de 2020

I

El descobriment polític (1916-1936)

Els primers anys de la seva vida

Joan Culleré i Ibars va néixer el 24 de juny del 1916 a Barcelona —tot i que en la partida de naixement del Registre Civil, per error, hi consta la data del dia 26. Era el primer fill del primer matrimoni del pare.

La seva mare, Palmira Ibars i Farré, era nascuda a Lleida però provinent d'Alacant per raó de la professió del seu pare, un ferroviari que s'aturà a viure al barri de Gràcia un cert temps. Al barri barceloní és on la seva filla Palmira coneix Pere Culleré i Carulla, amb qui s'acabarà casant l'any 1914. Pere Culleré i Carulla, amb orígens paterns a Lleida, era un treballador de la Ferreteria Vilaseca de Barcelona, una de les més importants de l'Estat, on havia començat a treballar com a aprenent per passar més tard a formar-se per exercir de viatjant. Al cap de poc li és oferta la representació del negoci a les províncies de Lleida i Osca, i l'any 1918 s'instal·la de nou a la capital de Ponent, a Lleida, amb la família, i compagina la representació de l'empresa del senyor Vilaseca amb una botiga pròpia situada a l'avinguda de la República, número 4 —després Avenida del Caudillo i, avui, Rambla de Ferran— davant de la baixada de la Trinitat.

Coneguda com la Ferreteria Pedro Culleré Carulla, tot i que en primera instància havia estat una *cacharrería*, el negoci aviat s'ampliarà ja que obrirà un segon establiment situat al costat de la casa Monrabà el juliol del 1936, pocs dies abans de fer-se efectiu l'aixecament militar. Aquest establiment, situat massa a prop de la línia que acabarà

marcant el front de guerra a Lleida, amb l'arribada virulenta del conflicte als carrers de la ciutat, de seguida haurà de tancar portes.

La casa on era instal·lada la ferreteria, propietat de la família Vilalta, era un edifici noble on s'havia fundat la monopolista de petroli i gasolina CAMPSA i acollia també HUSA (Hotels Units, Societat Anònima), totes dues sota la raó social: «Viuda e hijos de Pablo Vilalta»; un petit imperi familiar, el dels propietaris de l'edifici, que també comptava amb perfumeries, magatzems de productes farmacèutics o empreses de construcció.

El primer dels domicilis lleidatans de la família Culleré-Ibars després del trasllat des de Barcelona, amb dues criatures: Joan (1916), de cinc anys d'edat, i Marina (1919), tres anys més petita que el primer dels germans, està situat ben a la vora de la botiga, al carrer de la Plateria, a les escaletes de la Mercè que puguen per anar a l'actual Clínica Montserrat, on feia cantonada.

Joan Culleré i Ibars, el gran dels germans i arrelat de per vida a Lleida, cursa un parvulari de tres anys entre el 1919 i el 1922 al Col·legi de Nostra Senyora de la Mercè, de l'orde dels pares mercedaris, situat al carrer de Sant Antoni. En morir la mare prematurament —amb vint-i-vuit anys d'edat— a causa d'una tuberculosi pulmonar el 7 d'agost de l'any 1923, el pare decideix dur-lo, amb set anys, al Liceu Escolar, la pionera institució educativa renovadora fundada pel pedagog Frederic Godàs i la mestra Victorina Vila, on aprendrà de docents amb forta vocació pedagògica com el Sr. Torres i la Sra. Teresina al llarg de l'únic curs escolar en què romandrà escolaritzat. El Liceu, a la pràctica, s'havia convertit des de principis del segle xx en l'única alternativa d'escola no religiosa, fins llavors hegemònica, sota el guiatge d'un Godàs que alterna la vocació professional amb la política com a dirigent de JRLl (Joventut Republicana de Lleida).¹ El seu innovador mètode educatiu, basat en la llibertat de l'alumne,

1. Entitat local fundada el 1901, bressol i caliu del nacionalisme republicà a les comarques de Ponent. La seva tasca associativa tenia per finalitat promoure el lleure entre els socis i impulsar el catalanisme. El 1917 s'uneix al Bloc Republicà Autonomista i funda el Partit Republicà Català. Més tard, el 1930, s'integra a ERC.

el rigor científic, els jocs i l'educació física —que es fonamenta en una nova relació entre alumne, escola i família—, es veurà anys després truncat tràgicament per les bombes de l'aviació italiana que provocaran un esclafit de mort i destrucció.

Després de la breu estada al Liceu i, amb el suggeriment dels padrins paterns, Pere i Paquita, amb els quals el pare comparteix sostre al carrer de Sant Antoni, número 20, d'ençà del decés de la seva esposa, ambdós votants d'esquerra però gent d'arrelades conviccions religioses, Joan Culleré, a l'edat de set anys, ingressa als *hermanos* maristes, alhora que la germana menor ho fa a les dominiques terciàries de l'Anunciata. Els integrants de l'institut religiós masculí, revestits amb el minipitet blanc característic del seu hàbit, dediquen un culte especial a la llengua castellana, com el petit Joan —poc versat en la llengua de Cervantes— experimenta en la seva primera visita al centre, per matricular-s'hi, l'any 1924.

Encara me'n recordo de la meva arribada al nou col·legi, acompanyat per la padrina. Ens rebé el director i em fa: «Siéntate, siéntate», però jo, dret, agafat a la faldilla de la padrina. «Coge la silla!», afegí, obsequiós. Però jo, quiet. No entenia què volia dir «silla». Fins que la padrina em va dir: «Agafa la cadira!» i llavors vaig seure... Ha, ha!²

Malgrat la barrera lingüística, en termes generals, Joan Culleré esdevindrà un alumne exemplar, amb qualificacions excel·lents, tant en conducta com en estudis, com ho acrediten els butlletins de qualificacions i el sistema de punts setmanals que el col·legi fa arribar puntualment a les famílies. El seu quadern de cal·ligrafia és testimoni de l'omnipresent educació religiosa que emergeix d'una manera o altra en la totalitat de les assignatures troncsals del sistema educatiu d'aquests anys, des de la llengua francesa a la geografia, passant per les matemàtiques, la religió, la gramàtica o la cal·ligrafia, en què, per

2. «Entrevista a Joan Culleré», febrer de 1990. Arxiu Municipal de Lleida. Fons Josep Varela. L'extensa conversa entre Joan Culleré i Josep Varela gravada en quatre cintes de casset, està parcialment transcrita en el capítol: «Joan Culleré», dins de *Segones Converses a Lleida*, Lleida: Pagès editors, 1991, i constitueix una aproximació valuosíssima a la vida i figura del nacionalista d'esquerres, que aquí es reconstrueix, narrada per ell mateix en un to distès i proper.

exemple, es perfecciona l'escriptura dels infants a còpia de repetir una vegada rere una altra oracions tan suggeridores com «El amor de Jesús es fiel y constante», «Estar con Jesús es dulce paraíso», «Quien a Dios tiene, nada le falta» o «Procura no estar jamás ocioso».³

A quart de primària i amb deu anys d'edat, davant la disjuntiva d'escollir entre cursar batxillerat o Comerç, el xiquet s'inclina per la darrera opció, en la qual romandrà un sol curs sense completar-ne els estudis. Curiosament, l'aposta per l'itinerari formatiu en la branca comercial la pren després de participar en una concorreguda assemblea d'estudiants —Alfons Porta, Tarragó Pleyán o Víctor Siurana, són alguns dels altres participants— que en veu alta i sospesant pros i contres d'ambdues opcions, dirimeixen si decantar-se per l'una o l'altra. L'etapa escolar de Joan Culleré es clourà tot just l'any 1927, amb tan sols onze anys d'edat.

Abans, però, a quart curs també i junt amb un company seu de pupitre als maristes, el xiquet és protagonista d'un controvertit episodi quan, després de faltar diversos dies a classe —que els amics aprofiten per anar a remullar-se al riu Segre o vagarejar pels camins replets de canyars de l'extensa horta de la ciutat—, salta l'alarma per la seva reiterada i injustificada absència a les classes, atès que són considerats bons estudiants. Ambdós companys, descoberts per la direcció del centre i comunicades les absències a casa, confessen davant dels renys dels progenitors que el motiu darrer d'aquestes faltes es deu als abusos soferts per part d'un *hermano* marista que té el mal costum d'introduir la mà dins la bragueta dels nois mentre imparteix coneixements. Els infants, farts de la situació d'indefensió, amb el seu acte de rebel·lia acabaven deslliurant dels abusos la resta de companys en provocar la substitució del mestre, que és traslladat discretament a la comunitat marista de Manresa, enmig d'un escrupolós silenci encobridor. Tot i el desagradable afer, amb el pas dels anys Joan Culleré guardarà en general un bon record del conjunt

3. MIRET CULLERÉ, Mireia: «L'escolarització del meu avi Joan Culleré». Treball de Teoria i Història de l'Educació. Facultat de Ciències de l'Educació de la Universitat de Lleida, 2012.

de mestres del centre educatiu, especialment dels *hermanos* Dámaso i Manuel Garcia Serramona.

La seva és, en general, una infantesa marcada per la prematura orfandat a l'edat de set anys, però en cap cas catalogable com una infància trista, d'aquelles recordades amb especial amargor. En general, els records d'infantesa de Joan Culleré són similars als de qualsevol altre xiquet de la seva edat i l'evocació de la mare resulta remota per l'escàs record que en té; tot just al contrari del que succeeix amb la padrina, que els acull a casa en el moment de la pèrdua i s'ocupa de criar la canalla en absència de la mare i mentre el pare treballa. Cap a ella, el xiquet professarà sempre una gran estima. També són presents en el record les tietes Carme i Pepita, les dues amb domicili al carrer de la Infanta Carlota de Barcelona, on a part de tenir-hi el domicili familiar, la primera hi regenta amb el seu marit, Lluís Guivernau, lleidatà d'origen, un pròsper negoci de tractament i exportació de pells de conill. Les visites a casa de les tietes barcelonines són recurrents al llarg de la infància de Joan Culleré, que hi farà diverses estades.

L'any 1925 Pere Culleré i Carulla, vidu des del 1923 i amb dos fills, es casa en segones núpcies amb Maria Segú i Mir, amb qui tindrà tres filles i un fill més —i, per tant, germans per part de pare de Joan i Marina Culleré—, per aquest ordre: Maria del Carme (1927), Paquita (1931), Núria (1934) i Pere (1936), tots nascuts a la ciutat de Lleida. Maria Segú, nascuda el 1895 a Barcelona però amb els orígens familiars al municipi pallarès de Soterranya, prop de Tremp, provenia d'una família de pagesos en la qual el pare, que no era l'hereu, havia hagut d'anar a guanyar-se les garrofes lluny de casa, a Barcelona en aquest cas. A la capital del país, la seva filla Maria Segú troba feina a l'oficina de la Ferreteria Vilaseca, on coneixerà a l'home amb qui s'acabarà casant.

Joan Culleré, primogènit del primer matrimoni i cridat a ser el continuador de l'activitat comercial familiar, comença a treballar a la prematura edat de dotze anys. Ho fa a la botiga que regenta el pare

exercint d'aprenent i compaginant la feina amb les classes particulars de comptabilitat que imparteix el senyor Balaguer, a raó d'una hora al dia durant dos anys que, a la llarga, li han de permetre de fer-se càrrec de la gestió del negoci familiar.

La precoç incorporació del xiquet al negoci familiar, però, no anirà necessàriament en detriment del dret al gaudi encara d'algunes estones de jocs amb la canalla de la seva edat pels carrers, passejant una de les poques bicicletes de pinyó fix existents a Lleida. L'altra, més gran i de pinyó lliure, és propietat del seu bon amic Antoni Blàvia. Socialitzades per a l'ús de tota la colla, ambdues seran valuoses eines d'iniciació en la pràctica ciclista per a desenes de xicots i xicotes del barri. De la mateixa manera que també seran utilitzades com a vehicle per passejar-hi les primeres noies acomodades damunt del manillar, ja sigui la filla del metge Mercè o la seva germana Marina, utilitzant com a circuit, per donar-hi més emoció, les fustes instal·lades pels paletes per tapar les rases cavades als carrers.

Una inquietud política naixent

Criat a l'ombra del pare, un nacionalista d'esquerres afiliat a la JRLI des de primera hora, a Joan Culleré, gradualment, el cuquet de la política anirà arraconant-li l'interès inicial pel joc i les curses de bicicletes. La seva és una adolescència influïda per la intensitat i l'efervescència del context polític, marcat per la caiguda de la dictadura del general Miguel Primo de Rivera, el triomf esclatant de les esquerres en les eleccions municipals del 12 d'abril, la caiguda de la monarquia amb la fugida a la carrera cap a París d'Alfons XIII i la proclamació de la República, dos dies després, el 14 d'abril de 1931. I, amb ella, el restabliment de la Generalitat de Catalunya i l'obertura d'una tímida descentralització administrativa en l'estructura de l'Estat.

Per aquestes dates i un cop retornat del seu exili, el venerat Francesc Macià ja s'ha convertit en símbol i la seva figura desperta entusiasme entre el catalanisme d'arrel popular.

Sí, el pare havia estat de Joventut Republicana, de sempre. A més, era macianista. I molt atrevit! A l'època de discussió del 32, per tot Espanya es repartien adhesius on hi havia la bandera republicana i amb majúscules hi deia: «ESPAÑOLES: NO COMPRÉIS A LOS CATALANES SUS PRODUCTOS, MIENTRAS EN LAS ELECCIONES NO DEMUESTREN SU ESPAÑOLISMO». Doncs bé, el meu pare es passejava per tot arreu amb el catàleg de la Ferreteria Vilaseca amb una foto d'en Francesc Macià enganxada damunt!⁴

El record inesborrable dels fets succeïts al llarg d'aquella setmana que va canviar el rumb del sistema polític espanyol és ben present en la memòria de diverses generacions, també en la de Joan Culleré, a qui la proclamació de la República per part del president Francesc Macià l'agafa a la tendra edat de catorze anys. La seva és, doncs, una presa de consciència precoç, per la via de l'observació i també dels fets. D'aquells dies viscuts intensament, el seu record se centra en la tarda del mateix dia 12, amb les portes dels col·legis electorals ja tancades i l'espontània manifestació de celebració de l'alliberament dels presoners polítics recorrent les artèries principals de la ciutat de Lleida, moment en què es produeix un notable enrenou quan el gruix dels eufòrics manifestants arriba a l'altura de la plaça de la Llibertat —actual plaça de Sant Francesc— i són rebuts pels trets intimidatoris d'un militar facciós que dispara diversos cops a l'aire intentant dissoldre l'esclat d'eufòria popular.

Eren uns trets d'una pistoleta del 6,35 però la nostra colla vam arrencar a córrer i vam enfilat cap al Canyeret per un carrer que ara no existeix, just on ara hi ha les Sederies Catalanes. Recordo que una senyora que era asseguda davant de casa seva va exclamar: «Mireu quins *republicanets* que s'espanten d'uns trets!»

Recordo que en aquells temps les nostres activitats polítiques es limitaven a confeccionar uns adhesius amb màquina d'escriure que després encolàvem per darrere i els enganxàvem en els urinaris públics, que tenien

4. «Entrevista a Joan Culleré», febrer de 1990. Arxiu Municipal de Lleida. Fons Josep Varela.

unes rajoles que sempre eren humides. Jo no estava sota cap disciplina política; anàvem al casal de Blondel de Joventut perquè s'ho tenien molt ben muntat: hi havia un ring de boxa i jocs per a la mainada.⁵

Enlluernats per la tasca esportiva i instructiva que es feia a Barcelona en les seccions esportives dirigides pel pioner de l'escoltisme català Batista i Roca a Palestra o les de *Rugby* o *Football* d'Estat Català, cap a l'any 1932 un actiu grup de joves amb Joan Culleré al capdavant, aviat proposen a la JRLl d'endegar una iniciativa similar. La idea, però, és rebutjada en primera instància pel partit republicà, que no veu amb bons ulls les simpaties professades envers el separatisme insurreccional pel grup de joves, i els seus dirigents s'excusen en el fet que els estatuts del partit no permeten crear noves seccions d'Estat Català més enllà dels Casals de Barcelona ja existents.⁶ Com a alternativa a l'oferiment d'enquadrament socioesportiu dels joves, els republicans els contraproposen crear les Joventuts d'Esquerra Republicana–Estat Català (JEREC) a la ciutat, opció que és rebutjada. Ben aviat, però, la insistència dels joves supera les reticències inicials i troba acollida gràcies a les gestions empreses per l'oncle Josep Ramon Culleré i Carulla, l'advocat Antoni Bergós, el metge Borràs i el farmacèutic Enric Ribelles, tots membres de la JRLl i, el darrer, president de l'entitat. Finalment, els dirigents del partit transigeixen oferint aixopluc a les inquietuds d'uns joves als quals emplacen a buscar-se un nom que els faci patxoca i que l'il·lustrin amb la bandera que més els representi com a emblema, presentades les seves reticències inicials respecte a l'ús de la bandera republicana espanyola amb la qual no se senten identificats.

La tasca ciutadana de la JRLl, nascuda el 1901, porta l'entitat en pocs anys a ocupar a Lleida l'espai central de l'esquerra moderada i

5. BENET, Carles: «Un dimarts festiu», *Diari de Lleida* (14 d'abril de 1991).

6. Estat Català, fundat per Francesc Macià l'any 1922, en el moment de l'adveniment de la II República i la proclamació de l'efímera República Catalana, s'havia integrat a Esquerra Republicana de Catalunya en una controvertida decisió que no havia estat acceptada per tots els seus dirigents, com és el cas de Daniel Cardona, que fundaria Nosaltres Sols, els d'altres grups d'indole marxista com Estat Català–Partit Català Proletari de Jaume Compte o d'elements de les seves joventuts. Amb la integració a ERC, l'obertura de nous casals d'Estat Català quedava limitada estatutàriament.

nacionalista. I, d'ençà del naixement d'ERC (Esquerra Republicana de Catalunya), s'hi adhereix, convertint-se, a la pràctica, en la seva franquícia local. En coordinació amb altres seus republicanes disperses pel territori, la JRLl havia ajudat a expandir el partit republicà per totes les Terres de Ponent.

Vençudes les reticències inicials, a finals de l'any 1932 es constitueix el Grup Cultural de la JRLl que aviat organitza i dinamitza un ampli ventall de seccions esportives locals: atletisme, futbol, etc., que tenen la seu d'operacions a l'avinguda de Blondel, número 34, al cèntric local de la JRLl i que, a tals efectes, arriba a tenir un ring instal·lat al seu interior per a la pràctica de la boxa esportiva. De totes les seccions, però, és la de natació la que destaca per sobre de totes. Aquesta, creada temps després per iniciativa de Leopold Morant i en un context marcat per l'impuls i la preparació del moviment olímpic de Berlín i la Olimpíada Popular de Barcelona, totes dues cites programades per l'any 1936, arribarà a disposar d'un grup de nedadors força destacable.

Todo ello cristalizó en verano de 1934 con la creación del «Grupo Cultural» que estaba formado por nadadores de cierta categoría, como Pedro Rostes, Mariano Gomá, Royo, Geli, Bosch, Echena, Roma, Culleré, Corbella, Asensio, Sales, Guivernau, Corbella, Gerardo, Batlle, Qui y los infantiles Roses y Batalla.⁷

Com a emblema gràfic del Grup Cultural, els joves es decanten finalment per una senyera amb un triangle de fons blau i estel blanc. Pel que fa als càrrecs formals, s'estableix que Enric Ribelles en serà el president, l'oncle Josep Ramon Culleré el secretari i el mateix Joan Culleré, el vicesecretari. A la pràctica, el Grup Cultural actuarà com a secció juvenil socioesportiva de la JRLl, en un moment en què ERC no disposa d'unes joventuts homogènies ni estructurades orgànicament, ni a Lleida ni enlloc del país.

7. PALOU VIDAL, José: «Mariano Gomá y Pedro Rostes, dos grandes nadadores malogrados por la Guerra Civil», dins de *Medio siglo de natación leridana 1919-1969*. Lleida: Junta Provincial de Educación Física y Deportes de Lérida, 1970.

Amb la col·laboració de

© Ferran Dalmau i Vilella, 2021
© Fotografia de la coberta: Miquel Asensio i Fontova, 2021
© de les fotografies: els seus autors i arxius corresponents, 2021
© d'aquesta edició: Pagès Editors, SL, 2021
C/ Sant Salvador, 8 – 25005 Lleida
editorial@pageseditors.cat
www.pageseditors.cat

Primera edició: abril de 2021
ISBN: 978-84-1303-266-5
DL: L 176-2021
Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, SL
www.bobala.cat

—| imprès a **lleida** |—

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.